UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dîtîqa (nouum) ḥadāta (testamentum)

Parisiis, 1584

Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39367

Visual Library

17 Quòd si quærentes iustificari in Christo, inuenti sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit.

18 Si enim quæ destruxi, iterum hęc reędifico: pręuaricatorem me constituo.

19 Ego enim per Legem, Legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo confixus sum cruci.

20 Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

21 Non abijcio gratiã Dei. Si enim per Legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAP. III.

1 O Insensati Galatæ, quis vos fascinauit, non obedire veritati, antè quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus?

2 Hoc solùm à vobis volo discere, Ex operibus Legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

3 Sic stulti estis, vt cùm Spiritu cœperitis, nunc carne consumamini?

4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

nobis reperimur per Christum vt iustificemur quærimus ergo
ואן דין כד בעינן דנזדדק במשיחא אשתכחן לן
peccati est minister Christus Iesus ergo
חטאין משיחא מרין ישוע משיחא משמשנא הו דחטיתא
ego ædifico ea rursum quæ demolitus sum ea enim si
אן ניר לאילין דסתרת תוב להין בנא אנא
enim ego ego mandatum super transgredior alia me
אן על נשפי דעבר על פוקדנא אנא ; 19 אנא ניר
& eum viuam vt Deo mortuus sum Legi
דיי אלהא אתקטל לנמוסא מיתת דלאלהא אחא ; 20 ועם
in me viuit sed sum viuens ego non & proinde sum crucifixus
ביי איקר אנא ומכיל לא הוא אנא חי אנא אלא חי בי
ipse per fidem in carne sum viuens quam nunc & luor
ביי והנא דהשא חי אנא בבסר בהימנותא הו
pro me animam suã & dedit qui dilexit me is sum viuens Dei
ביי אלהא חי אנא הו דאחבני ויהב נפשה חלפי ;
est Legis per manũ enim si Dei gratiam ego
אן אנא טיבותה דאלהא אן ניר ביד נמוסא הי
mortuus est gratis Christus
ביי משיחא מגן מית ;
3 caput
קפלאון ג
ipse quasi quia ecce vos fascinauit quis Galatæ
אן הכדי דעינא גלטיא מנו חסס בכון דהא איך הו
crucifixus Christus Iesus oculos vestros ante erat
ביי מר הוא קדם עיניכון ישוע משיחא כד צליב ;
Legis operibus ex à vobis vt cognoscam ego cupio solùm
אן גלחוד צבא אנא דארע מנכון מן עבדא דנמוסא
stulti ita fidei auditu ex an Spiritum
אן הכדן הוא אן מן שמעא דהימנותא ; 3 הכנא סכלין
estis perficientes in carne & nunc in Spiritu
אן דשריתון ברוחא והשא בבסר משלמין אנתון ;
frustrà verò & vtinam sustinuistis frustrà omnia
אן דלהין כלהין איקא ה סיברתון ואשתוף דין איקא ;

17 εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. 18 εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑαυτὸν συνίστημι. 19 ἐγὼ γὰρ νόμου, νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, Χριστῷ συνεσταύρωμαι. 20 ζῶ δὲ, οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· τὸ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. 21 οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Κεφ. γ.

1 Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος; 2 τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; 3 οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; 4 τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἰ καὶ εἰκῇ.

operibus ex virtutes in vobis & fecit Spiritum in vobis qui dedit igitur is
5 הו הכיל דיהב בכון רוחא וסער בכון חילא מן עבדא
eredidit quemadmodum fidei auditu ex an Legis
דנמוסא או מן שמעא דהימנותא : 6 איכנא דהימן
igitur scitote ad iustitiam ei & imputatum est Deo Abraham
אברהם לאלהא ואתחשבת לה לזדיקו : 7 דעו הכיל
Abrahæ filij sunt illi sunt fide qui ex quòd illi
דאילין דמן הימנותא אנון הנון אנון בניא דאברהם :
iustificantur quòd per fidem Deus sciuit antè enim quoniam
8 מטל גיר דקדם ידע אלהא דבהימנותא הו מזדקין
Sancta Scriptura dicit sicut Abrahæ nuntiauit antè Gentes
עממא קדם סבר לאברהם איך דאמר כתבא קדישא
benedicuntur fideles itaque Gentes omnes benedicẽtur quia in te
דבך נתברכון כלהון עממא : 9 מדין מהימנא מתברכין
sunt operibus qui ex enim illi fideli in Abraham
באברהם מהימנא : 10 אילין גיר דמן עבדא אנון
is omnis est q̃ maledictus enim scriptũ est sunt execratione sub Legis
דנמוסא תחית לוטתא אנון כתיב גיר דליט הו כל מן
verò quòd non ista in Lege quod scriptũ est omne fecerit qui nõ
דלא נעבר כל דכתיב בנמוסא הנא : 11 דלא דין
scriptum quoniam est manifestũ hoc Deum apud per Legem homo iusticatur
מזדדק אנש בנמוסא לות אלהא הדא גליהי מטל דכתיב
ex est non autem Lex viuet per fidem quòd iustus
דזדיקא בהימנותא נחא : 12 נמוסא דין לא הוא מן
in eis viuet in ea quæ scripta sunt ea qui fecerit is sed fide
הימנותא אלא מן דנעבד אילין דכתיבן בה נחא בהין :
pro nobis fuit & ipse Legis execratione ab redemit Christus verò nos
13 לן דין משיחא זבנן מן לוטתא דנמוסא והו הוא חלפין
in ligno qui suspenditur is omnis est q̃a maledict᾽enim scriptũ est execratio
לוטתא כתיב גיר דליט הו כל מן דמתתלא בקיסא :
Christum per Iesum Abrahæ benedictio esset vt inter Gẽtes
14 דבעממא תהוא בורכתה דאברהם בישעו משיחא
per fidem Spiritus promissiones accipiam᾽vt nos
דחנן נסב שווריא דרוחא בהימנותא :
Dei genitricis Annuntiatio
סוברה דילדת אלהא

5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus Legis, an ex auditu fidei?

6 Sicut Scriptum est, Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7 Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahę.

8 Prouidens autem Scriptura, quia ex fide iustificat Gentes Deus, prænuntiauit Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes Gentes.

9 Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.

10 Quicunque enim ex operibus Legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptũ est enim, Maledictus omnis qui non permansetit in omnibus quæ scripta sunt in libro Legis, vt faciat ea.

11 Quoniam autem in Lege nemo iustificatur apud Deũ, manifestum est, quia iustus ex fide viuit.

12 Lex autem non est ex fide: sed qui fecerit ea, viuet in illis.

13 Christus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est, Maledictus omnis qui pendet in ligno.

14 Vt in Gentibus benedictio Abrahę fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

5 ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;
6 καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 7 γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. 8 προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ Θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. 9 ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. 10 ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί. γέγραπται γὰρ, Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. 11 ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ Θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. 12 ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ᾽ ὁ ποιήσας αὐτὰ ἀνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. 13 Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γὰρ, Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· 14 ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

15 Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat.

16 Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius. Non dicit, Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, Et semini tuo, qui est Christus.

17 Hoc autem dico, testamentum cõfirmatum à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est Lex, non irritũ facit ad euacuandam promissionem.

18 Nam si ex Lege hæreditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissionem donauit Deus.

19 Quid igitur Lex? Propter trangressionem posita est, dodec veniret semẽ cui promiserat: ordinata per Angelos in manu Mediatoris.

20 Mediator autem, vnius non est: Deus autem vnus est.

21 Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data esset Lex quæ posset viuificare, verè ex Lege esset iustitia.

22 Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

hominis filij quia testamentũ ego loquor hominis filios inter cõpõ fratres
ארום אחין בני נשא אמר אנא דדיתקא דבר נשא
quicquam in eo inuertit aut rescindit non homo quod confirmatum
לא מבטל ולא מוסף ולא מתקן מדם
ei dixit & non & semini eius promissio promissa est autem Abrahæ
לזרעה דין אתמר מולכנא ולזרעה ולא אמר לה
illi vnico quasi semini tuo sed multis quasi seminibus
לזרעך איך דלסגיאא אלא לזרעך איך דלחד הו
quod à quòd testamentũ ego dico autem hoc Christus
דמשיחא: 17 הרא דין אמר אנא דדיתקא דמן
quæ fuit ipsa Lex in Christo Deo à confirmatum est
קדם אלהא במשיחא נמוסא הו דהוא
vt rescindat potest non annos & triginta centum quatuor
לבטלה לא מבטל לא מוסף לא מתקן לא מבטל לא
non igitur hæreditas est Lege ex verò si promissione
ארבע מאה ותלתין שנין לא משכח דנסליה
ei dedit ipsam per promissionẽ autem Abrahæ promissio
מולכנא: 18 אין דין מן נמוסא הי ירתותא מכיל לא
addita est transgressionem propter Lex ergo quid
מולכנא לאברהם דין במולכנא הויהב לה
ipsa & data est promissio fuit cui illud semen
נמוסא הכיל נמוסא מטל מסטינותא אתתוסף 19
est non autem Mediator Mediatoris in manu Angelorum
דזרעא דו דלה הוא שוודיא ואתיהב הו
est contraria igitur Lex est vnus verò Deus
בידא דמלאכא באידא דמצעיא: 20 מצעיא דין לא הוא
ea Lex esset data enim si parce Dei
דמצעיא אלהא חד הו: 21 נמוסא הכיל סקובלא הו
esset Lege ex verè ad viuificandum esset
אלהא חס אלו ניר אתיהב הוא נמוסא אינא
peccato sub aliquid omne Scriptura conclusit sed
דמן נמוסא הויא הות
ij daretur Christi Iesu per fidem
מחויא לכהיו שרירא מן 22 אלא חבש כתבא כל מדם תהית הטיתא
promissio
דמן מהימנותא דישוע משיחא נתיהב לאילין
credentibus

15 κατ' ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. 16 τῷ Αβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει, καὶ τοῖς σπέρμασι, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός. 17 τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστὸν, τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. 18 εἰ γὰρ ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Αβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. 19 Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις ἂν ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. 20 ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστι· ὁ δὲ θεὸς, εἷς ἐστιν. 21 ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο· εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη. 22 ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nos erat custodiens Lex fides venisset verò non donec
23 ער לא דין תאתא הימנותא נמוסא נטר הוא לן כד
Iex ad reuelandum erat quæ futura in fide conclusos
24 נמוסא חבישינן להימנותא דעתירא הות למתנליו ;
iustificemur fide vt ex Christum ad nobis fuit pædagogus igitur
הכיל תראא הוא לן לות משיחא דמן חימנותא נזדרק ;
vos omnes pædagogo sub sumus non fides autem venit cùm
25 כד אתא דין הימנותא לא הוין תחית תראא ; 26 כלכון
ij Christum quæ in Iesum per fidem Dei estis filij enim
27 איליך ניר בניא אנתון דאלהא בהימנותא דישוע משיחא ;
non est induistis Christum baptizati estis qui in Christo enim
28 לית ניר דבמשיחא עמדתון למשיחא לבשתון ;
masculus non est libertatum filius neque seruus non est Aramæus neque Iudæus
יהודיא ולא ארמיא לית עבדא ולא בר חארא לית דכרא
& si Christo in Iesu estis vnum enim vos omnes fœmina neque
29 ולא נקבתא כלכון ניר חד אנתון בישוע משיחא ; 29 ואן
& hæredes Abrahæ estis semen ergo estis ipsius Christi
דדמשיחא אנתון מכיל זרעה אנתון דאברהם וירתא
per promissionem
דמולכנא ;

4 caput
קפלאון ד
natiuitatis oblatio
קורבא דילדא
à differt non puer est hæres tempore quòd quanto autē ego dico
1 אמר אנא דין דכמא זבנא דירתא טלא לא פרש מן
tutoribus sub sed omnium sit Dominus cùm seruo
עבדא כד מריא הו דכלהון ; 2 אלא תחית אפיטרופא
etiam ita pater eius quod posuit ad tēpus vsque & curatoribus est
3 איתוהי ורבי זבתא ערמא ליבנא דסם אבוהי ; 3 הכנא אף
serui mundi elementis sub essemus pueruli cùm nos
חנן כד ילודא הוין תחית אסטוכסוהי דעלמא משעבדין
Filium suum Deus misit temporis plenitudo autem aduenit cùm eramus
7 הוין ; 7 כד מטא דין שולמה דזבנא שדר אלהא לברה
Lege sub & fuit muliere ex & fuit
והוא מן אנתתא והוא תחית נמוסא ;

23 Priùs autem quàm veniret fides, sub Lege custodiebamur conclusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.
24 Itaque Lex, pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur.
25 At Vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo.
26 Omnes enim filij Dei estis per fidē quæ est in Christo Iesu.
27 Quicūque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.
28 Non est Iudæus, neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque fœmina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.
29 Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem hæredes.

CAP. IIII.

1 DICO autem, quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cùm sit dominus omnium:
2 Sed sub tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitum tempus à patre:
3 Ita & nos cùm essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes.
4 At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege:

23 πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.
24 ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. 25 ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. 26 πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
27 ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. 28 οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Κεφ. δ.

1 Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν, 2 ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. 3 οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. 4 ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον·